

Finanțat de
Uniunea Europeană

INSTITUTE FOR
WAR & PEACE REPORTING

Ce este **dezinformarea**

**și cum
ne protejăm
de ea**

SCURT GHID

**pentru consumatorii
de media care nu vor
să fie dezinformați**

Ce înțelegem prin dezinformare

Legislația Republicii Moldova definește **dezinformarea** drept „răspândire **intenționată**, pe orice cale, în spațiul public, a informațiilor al căror caracter **fals** sau **înșelător** poate fi verificat și care sunt de natură să **dăuneze** securității naționale”.

Dicționarele de profil și actele internaționale conțin, cu mici variații, definiții similare ale dezinformării, dar ce trebuie să reținem sunt cuvintele-cheie:

Fals – în dezinformare sunt folosite informații total inventate, care nu au nimic în comun cu realitatea.

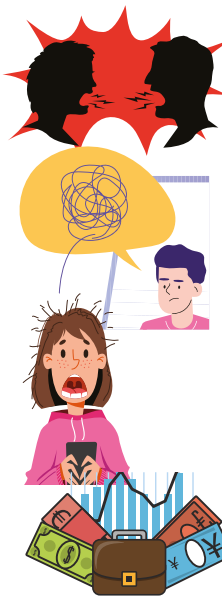
Înșelător – cel mai des, pentru a dezinforma, sunt redată fapte adevărate, dar amestecate cu invenții și prezentate înșelător, astfel că îi oferă persoanei o imagine distorsionată a realității.

Intenționat – informația nu este distorsionată din întâmplare, cineva o face cu bună știință, având interese ascunse.

Dăunează – în toate cazurile, dezinformarea aduce prejudicii comunităților și indivizilor: pe baza informațiilor înșelătoare, oamenii pot lua decizii greșite în privința sănătății lor, comportamentului public, alegerilor etc.

Scopurile generale ale dezinformării:

- ➔ **să aprofundeze disensiunile într-o societate**, făcându-i pe oameni să se certe permanent, pe baza unor probleme inventate sau a căror importanță este exagerată, cum ar fi disensiunile lingvistice, disputele teritoriale sau traumele istorice;
- ➔ **să amplifice haosul**, inducând ideea că toată lumea minte și că un adevăr, în general, nu există;
- ➔ **să slăbească o societate**, inducându-i frică, nesiguranță, neîncredere. O societate în care oamenii se ceartă și sunt cuprinși de ură, revoltă sau frică nu se poate dezvolta;
- ➔ **să ajute la obținerea unor beneficii**, inclusiv comerciale.

Cum ajunge dezinformarea la noi? Prin intermediul:

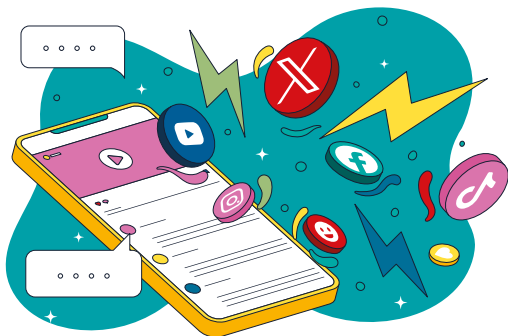
- Politicienilor interesați să manipuleze oamenii în loc să-i convingă cu argumente pertinente;
- Mass-mediei finanțate de grupări politice sau economice care au interesul să înșele oamenii pentru a fi votate;
- Persoanelor plătite să spună minciuni în videoclipuri sau în postări scrise pe rețele;
- Sistemelor informatice, botilor, care multiplică conținutul dezinformator.

Dezinformarea și rețelele sociale

Dacă principala dvs. sursă de informație este TikTok, Telegram sau Facebook, fiți siguri că sunteți mai expuși la dezinformare decât dacă nu v-ați folosi de ele. Iată de ce:

- Pe rețele **nimeni nu-și asumă**, real, **responsabilitatea** pentru informația plasată. Utilizatorii pot plasa falsuri, zvonuri, insulte etc. fără vreun control prealabil al veridicității celor spuse sau pot fi plătiți să facă asta.

- **Informația** de pe rețele **este fragmentată**, deci nu ne poate oferi o imagine de ansamblu asupra unui subiect, care ne-ar permite să tragem concluzii informate. Fragmentarea este o formă de manipulare.
- **Algoritmii care „decid”** ce să vedem și ce să nu vedem pe rețele **pot fi setați să selecteze pentru noi doar un anumit fel de postări**, inclusiv postări ce conțin falsuri.

Prețuiți-vă timpul, nu-l irosiți consumând tot ce găsiți în telefon. Informați-vă din surse de calitate!

Cum se manifestă dezinformarea

Sunt elaborate ținut mesaje cu care va fi „prelucrată” o societate. Acestea sunt **afirmații false** ori înșelătoare, care se găsesc repetitiv în diferite produse media, pe diverse canale, perioade îndelungate. Diversificarea canalelor și formelor face parte din strategie – astfel se dă impresia că subiectul este important și adevărat, de vreme ce toți vorbesc despre asta. În 2014-2024, de exemplu, în Republica Moldova au fost promovate intens, în special în perioadele electorale, următoarele falsuri:

Zeci de școli au fost închise la indicația „curatorilor” externi

Pe măsură ce se apropie de UE, Republica Moldova va deveni teritoriu de azil pentru migranții din Orientul Mijlociu

Uniunea Europeană promovează minoritățile sexuale și distruge familia tradițională

Republica Moldova se militarizează și va intra în război.

Ce tehnici se folosesc

Pentru a modela informația astfel ca ea să înșele și să promoveze o anumită idee se folosesc diferite tactici, de multe ori combinate.

Iata câteva exemple:

● Amestec dintre adevăr și minciună & omiterea contextului

În ianuarie 2024, mai multe media au scris că, deși bugetul pentru Educație pentru anul 2024 se mărește cu un miliard de lei, copiii orfani sunt aruncați în stradă, deoarece Ministerul Educației și Cercetării închide școlile de tip internat. Această afirmație reprezintă o nouă formă a narațiunii false că guvernarea proeuropeană închide școlile, fără să-i pese de populația vulnerabilă.

A photograph of a man with dark hair and a beard, wearing a light-colored shirt, speaking at a podium. In the foreground, there is a white banner with Russian text. To the right of the banner, there is a red stamp that says 'STOP' and 'FALS' (False) in white capital letters. The banner text reads: 'Бюджет образования увеличен на миллиард, а сирот выбрасывают на улицу' (Education budget increased by a billion, and orphans are thrown out on the street).

Бюджет образования увеличен на миллиард, а сирот выбрасывают на улицу

S-au amestecat informații veridice (bugetul pentru Educație s-a mărit într-adevăr și câteva școli au fost închise) cu falsuri (în acele școli nu erau orfani, întrucât școlile-internat pentru copiii fără părinți au fost reformate mulți ani în urmă și țara nu mai are asemenea instituții). La această tehnică s-a adăugat omiterea contextului: nu au fost prezentate intenționat date privind scăderea populației în țară, ceea ce duce inevitabil la închiderea unor școli.

Falsificarea unor documente și prezentarea lor drept autentice

În august 2024, mai mulți funcționari publici din Republica Moldova și redacții au primit o scrisoare chipurile semnată de directorul general al Directoratului pentru vecinătate și negocieri de extindere al Comisiei Europene, în care se spunea că funcționarii din toate ministerele țărilor care aderă la UE sunt obligați să-și confirme nivelul de cunoaștere a limbii engleze și să dețină o diplomă de master în Administrație Publică. De asemenea, scrisoarea recomanda șefilor de ministere să arboreze pe clădiri drapelul UE și pe cel care simbolizează protejarea drepturilor minorităților sexuale.

 Scrisoarea era falsă și a fost dezmințită de autorități. Scopul ei a fost să genereze frica angajaților la stat că-și vor pierde funcțiile dacă nu vorbesc engleza și să cultive atitudini antieuropene.

Generalizarea: cazuri particulare prezentate drept valabile pe țară

În decembrie 2023, unele portaluri au scris că Germania propune deschiderea taberelor de migrații

în Republica Moldova și Georgia pentru refugiații aflați în Europa. „Germania propune” este o generalizare, întrucât ideea aparține și este susținută nu de o mulțime de oameni sau de autoritățile acestei țări, ci a fost lansată, într-un interviu, de un politician german din opoziție. Altfel spus, e un caz singular, care a fost prezentat drept o idee susținută de o țară.

Manipularea statisticilor

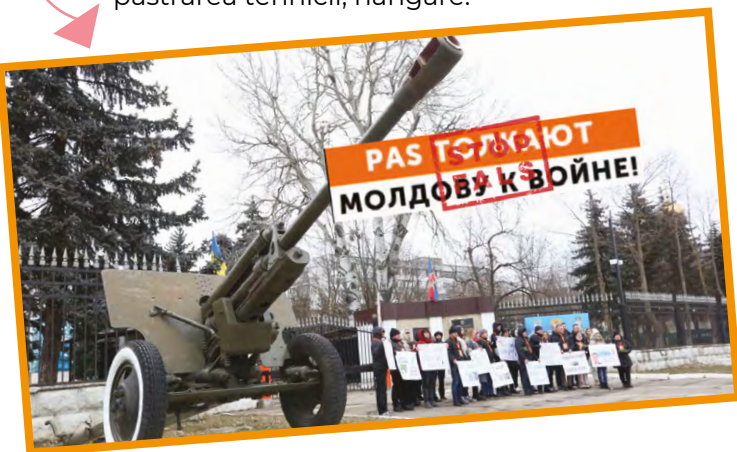
În ianuarie 2023, un deputat în Parlament a declarat că, din cauza guvernării, în anul 2022 s-a micșorat numărul persoanelor asigurate social. În realitate, numărul contribuabililor la Fondul Social s-a mărit în 2022. Jurnaliștii verifcatori de fapte au descoperit că deputatul primise datele corecte de la Casa

Națională de Asigurări Sociale (CNAS), dar a plasat deliberat în spațiul public cifre greșite.

● Interpretarea intenționat eronată a documentelor

În februarie 2025, o politiciană a declarat pe rețele că Ministerul Apărării va construi 14 obiective militare timp de un an și va cheltui pentru asta 258 de milioane de lei. Ea mai afirma că guvernarea se pregătește în acest mod de război. Politiciana a interpretat astfel datele din Planul anual de achiziții publice al Ministerului Apărării, unde sunt prevăzute lucrări de construcție a diferitelor clădiri de pe teritoriul viitoare tabere militare permanente nr. 136. Acestea nu sunt însă obiective militare, ci obiecte de infrastructură – cazărmi, blocuri sanitare, stații de pompare, depozite pentru păstrarea tehnicii, hangare.

Imaginile care generează emoții.

Ce au în comun cu dezinformarea?

Conținutul dezinformator este gândit și împachetat astfel, încât să fie ușor de înțeles, atractiv și să genereze emoții puternice: revoltă, indignare, frică, dar și emoții pozitive. O mulțime revoltată de ceva e mai ușor de convins și de condus în interesele manipulatorilor. Mai greu e să manipulezi și să conduci o mulțime care are gândire critică, adică analizează, contrapune, verifică, are propria opinie. De asemenea, e ușor să mobilizezi o comunitate să ajute dacă îi oferi o poveste despre sărăcie, copii sărmani, nedreptatea socială, persoane vulnerabile, oameni muncitori.

De exemplu, istoria unui băiat numit Mihăiță, „care spală mașini într-o intersecție din București, are acasă frați mai mici, învață bine și are

un tată muncitor”, plasată în aprilie 2025 pe Facebook, a adunat 42.000 de like-uri, 14.000 de distribuiri și peste 3.000 de comentarii. Mulți oameni s-au oferit să ajute, apoi au aflat că... băiatul **nu există**. Istoria și fotografia sunt false, generate cu ajutorul inteligenței artificiale. Oamenii au fost sensibilizați de bunătatea și

hărnicia băiatului, dar și de sărăcia familiei și nu au analizat critic semnele evidente de fals din fotografie și din text.

Sfaturi simple

pentru a ne crește vigilența și gândirea critică

- ✓ Pentru a vă informa, dați prioritate mass-mediei independente în locul rețelelor sociale;
- ✓ Asigurați-vă că informațiile vin din surse de încredere și încercați să faceți o minimă verificare;
- ✓ Căutați informațiile care se bazează pe fapte prezentate neutru și nu pe viziunile cuiva;

Analizați dacă în informația pe care o aveți în față sunt folosite tehnicile enumerate în această broșură:

amestecul dintre adevăr și minciună, generalizarea, manipularea statisticilor etc.;

- ✓ Nu vă lăsați copleșiți de emoțiile generate de un video sau o imagine „lacrimogenă”. Cercetați detaliile imaginii și sunetului, întrucât ele pot fi trucate sau generate de inteligența artificială;
- ✓ Informați-vă din mai multe surse, în special asupra subiectelor care vizează nemijlocit viața și activitatea dvs.

Nu uităm, dezinformarea nu prosperă într-o societate educată și cu gândire critică.

Scanează codurile QR pentru a afla mai multe informații:

Articole de dezmințire a falsurilor

Videouri explicative

Alte publicații

www.stopfals.md

Finanțat de
Uniunea Europeană

Broșură elaborată de Asociația Presei Independente (API)
în cadrul Campaniei împotriva
informației false și tendențioase STOP FALS!

Această publicație a fost produsă cu sprijinul financiar al Uniunii Europene. Conținutul acesteia reprezintă responsabilitatea exclusivă a proiectului „Consolidarea rezilienței în Moldova”, finanțat de Uniunea Europeană. Conținutul publicației aparține autorilor și nu reflectă în mod neapărat viziunea Uniunii Europene.